

МУЗИКАЛНАТА ЛЕКТОРИЯ ЗА ДЕЦА ВЪВ ВРЕМЕ НА ИЗОЛАЦИЯ

Люба Атанасова Златкова

Шуменски университет „Епископ К. Преславски“

YOUNG PEOPLE EDUCATIONAL CONCERTS – IN A PERIOD OF QUARANTINE

Liuba Atanasova Zlatkova

Episkop Konstantin Preslavski University

Abstract: *The report examines the preparation and conducting of a musical lecture for children (educational concerts) in a period of social isolation, realized by students - future music teachers. The stages that its organization has to go through are traced - from the rise of the idea, through the survey children of primary school age on the topic and materials, to the selection of participants and its implementation in an online platform. The lectures were prepared and organized by students of the music educational department in Shumen University "Bishop K. Preslavski". They were presented to their colleagues from other pedagogical specialties and to a group of children from primary school in the university's basic schools on the zoom platform. The lecture is one of the forms in which students can present their creativity and knowledge of the elective course "Music and stage directing for children.*

Keywords: *musical lecture, educational concerts*

В днешните динамични и неспокойни времена все повече взорът се обръща към Бъдещето, към децата с мисъл за тяхната различност и невъзможност да бъдат възпитавани и обучавани по традиционни начини. Четем за нови форми, за създаване на повече и по-атрактивни занимални и детски центрове, в които свободата да избираш се съчетава с ортодоксалното обучение. Детето е цялостност и възприема, особено в първите 7 години от развитието си, света като единно цяло. Какво означава това? Че в неговите очи това, което е, не се дели на части, а функционира като едно с всичките си елементи. В ДГ и училище, обаче, изведнъж това, което е пулсирало като един организъм започва да се нарича с различни имена, да се разделя на съставните си елементи и те да се представят като нещо изключително важно. Ние, възрастните, трудно можем да разберем колко е голямо объркването в съзнанието на детето и колко е трудно да се ориентираш в нещо, толкова далечно и изкуствено отделено от своя първоизточник – света като цяло. В най-общи линии това е и причината за проявените агресии по-късно, нежелание за учене, неразбиране на елементарно съждение, липса на дълбочина на мисълта и гъвкавост при вземане на житейски и професионални решения на порасналия човек. Децата в училищна възраст масово не разбират смисъла на прочетеното, не могат и не знаят как да приложат в практиката си знанията, получени в час по математика, липсва възможност за осмисляне на основни процеси в природните науки. „В България се учи на парче, фрагментирано-парциално и учениците вместо да придобият представата, че в природата се говори за процеси, разполагат с откъслечни факти, връзката между които не успяват да проследят“ [1]. В този ред на мисли спешно се налага да “влезем в кожата“ на детето, да видим света през неговите очи и да

реконструираме образователната система така, че тя да върви не само със стъпките на неговото физическо израстване, но и най-вече с неговото интелектуално и духовно такова. Необходимо е една учебна единица – и в ДГ, и в училище да бъде организирана така, че да включва всичко, което един предмет или явление притежават. Това се налага, защото всяко дете има уникален поглед върху него, вижда „през собствената си ключалка в заключената стая“, а от съчетанието на всички детски възприятия ще се роди цялото – общата представа за предмета или явлението, но по този начин всяко дете ще види през собствения и чуждия поглед и ще съумее да създаде собствената си представа за нещата. Така детската група няма да бъде задължително в ситуация или час по математика, роден край, трудова дейност, музика или изобразително изкуство, а ще може в един времеви отрязък да погледне на явлението като цяло с всичките му елементи, но пречупени през детския взор. Тази цялостност на възприемането на света от детето може да се случи с помощта на изкуството. То е в състояние да събере, като във фокус всички интелектуални парчета от действителността и да ги направи достъпни за детските очи. Изкуството може да подпомогне за развитието на важни човешки качества, Майкъл Газанига казва, че то е нещо като „черешката на тортата“, но ние започваме да мислим за изкуство едва тогава, когато си подредим всички други неща¹. Според невробиолозите общуването с изкуството, особено в области, свързани с изяви на сцена, „пришпорват“ работата на мозъка и прекрасно го подготвят за занимания с точни науки, развивайки преди всичко необходимата за познанието концентрация. Не случайно „центърът на прекрасното“ се разполага в префронталната кора на мозъка – най-младата в еволюционно отношение негова част, която отговаря и за аналитичното мислене².

Методът «artful learning», създаден от големия американски диригент и композитор Леонард Бърнстейн в Гетисбърг (САЩ) през 1992 година се фокусира върху използване на изкуството и творческите процеси в обучението. Това е образователен и философски интердисциплинарен модел³. Методът е внедрен в началното училище Moffett в Лос Анджелис, в което учениците произхождат от трудни, изостанали в образователен и културен план семейства. Благодарение на метода на свързване на изкуството с получаването на знания, училището се изкачва нагоре по рейтинг. Големият недостатък на съвременното образование е, че в него изкуството е изтласкано в периферията.

Цялостност на възприемането и цялостност на обучението е в компетенциите на всеки учител, който се интересува истински от детското развитие и който има желание да търси различни механизми за това развитие. То е и в основата на една избираема за студентите от специалност „Педагогика на обучението по музика“ дисциплина – „Музикално-сценична режисура за деца“. В часовете по режисура за деца бъдещите музикални педагози успяват да видят своята професия по различен начин, да видят живота си като влязат в ролята на режисьори и на часовете по изкуството музика, и на организирането на каквото и да е събитие в образователната институция. С други думи, тази учебна дисциплина подхожда към учителя по музика и като към режисьор на собствената си учебна работа, и като към създаващ, организиращ, ръководещ един „спектакъл“ от различно естество. Тези спектакли ние наричаме „лектории“. Те са общ продукт на студенти, техния преподавател и на децата, за които са предназначени. Лекториите са своего рода урок в концертната зала, но нерегламентиран урок, а концерт, в който се обогатяват музикално-слуховите представи, активизира се

музикалната памет, дават се нови знания за изкуствата, показват се връзките между тях, обръща се внимание на специфичните елементи, на времето, в което тази музика е родена и на творците, които са я създали. Лекториите провокират любопитството, търсенето, научаването. Децата в тези спектакли са съ-творци, те участват и като публика, която се включва в разговора с водещите, и като съ-организатори в предварителната подготовка на лекторията, и като артисти, танцьори, декоратори и пр. В много случаи децата са и активни съ-сценаристи и съ-режисьори на бъдещото представление.

Идеята на една лектория е да привлече децата към музиката и изкуството въобще, като ги подтикне да създават нов продукт заедно със студентите, да дават идеи, да представят своето виждане за представлението и да участват в неговото реализиране и представяне пред ученическата аудитория. За студентите - това е един вид продължение на пред-дипломната им практика и начин да видят творческата страна на професията си. По този начин се развиват лидерски умения, наблюдателност и умения за подбор на деца - помощници и изразни средства, организиране на времето за подготовка така, че да не пречи на учебната работа, познаване на детската психика и възрастовите особености и използване на детските качества като съдружник на подготовката за представяне.

Подготвянето и реализирането на едно представление минава през няколко етапа:

1. Организиране на студентите в неформални групи от по двама или трима студенти, които да работят по една тема (работят върху създаването на една лектория);
2. Възникване на идеята за конкретната лектория. Набелязване на стъпките, през които ще мине подготовката ѝ за всяка група;
3. Всяка група работи по различна тема и избира възрастта на децата, с които да се проведе лекторията;
4. Студентите от групата контактуват с децата от класовете, в които са били на практика и преценяват кое дете може да се включи и каква функция би изпълнявало в бъдещото представление. Избират помощник-сценарист, режисьор, художници, танцьори, деца, които имат добра дикция и могат да бъдат помощници на водещите или водещи.
5. Създава се сценарий. Определя се как, в какъв времеви период ще се работи по него, къде и в какво свободно за децата време ще се състоят срещите.
6. Тъй като подготовката за провеждане на лекторията съвпада с края на пред-дипломната практика, срещите на студентите с децата не могат да бъдат много. Това не се налага и поради факта, че децата в тази възраст обичат да измислят, да дават воля на въображението си като творци, но нямат търпение да правят репетиции. С други думи времето за подготовка е малко и самата лектория в голяма степен има импровизационен характер – много от ситуациите не са предвидени, реакциите на децата от публиката са неизвестен фактор, както и други неизвестни величини, които се появяват в процеса на подготовка и провеждане.

През тази учебна година студентите от IV курс се сблъскаха с ново предизвикателство. Те имаха възможност да се виждат и работят с децата от начална степен (III и IV клас) в две училища в Шумен по време на практиката си, но до момента, в който учебните занятия започнаха да се провеждат в нестандартна учебна обстановка, от 13 март т.г. Следващите седмици контактуваха с децата online, което за студентите беше объркващо и с много въпросителни – дали ще има лектории и как ще се проведат, кога, с колко деца, дали ще можем да ги съберем и т.н.

В следващите месец и половина се работи основно върху самите студентски идеи, изчистването им, прецизиране на изказа, въпросите, насоката на протичане на лекторията. Търсят се материали, които да са достъпни от интернет, музика, клипове, правят се презентации, разпределят се участниците, организира се самото представление. Тъй като предварителната нагласа - лекториите да се проведат в зала, с декори и костюми, няма възможност да се случи, се налага да се търсят начини за създаване на виртуална зала за представленията. Всяка от студентските групи предлага различни решения на проблема. В единия вариант се акцентира върху въображението на публиката – мизансценът се „рисува“ с похватите на приказно описание така, че да предизвика интереса на децата. В друг от вариантите, на част от децата в публиката предварително се раздават текстове с описание на сценичните декори, които те да представят на съучениците си преди започване на представлението и при „смяна на картината“. В трети от вариантите, без да е уговорено предварително, на дете/деца се предлага по желание да прочетат и представят какво се случва и как се променя сцената в хода на действието. В едната от лекториите се планира викторина с награди след самото представление, чрез която да се разбере колко и какво са научили децата по дадената тема.

Много внимателно между студентите се обсъжда музиката, която да звучи, независимо дали децата ще се включват в изпълнението ѝ или е музикален фон, или е музика, на която се предполага, че танцуват деца. Повечето от музикалните произведения са познати на децата и са включени в учебната програма по музика в училище за съответния клас. Някои музикални примери са с ярък жанров характер и имат за цел да провокират детското мислене по отношение на танцувалност и маршовост в музиката и да предизвикат децата да проверят верността на твърдението си с помощта на движения. В някои от лекториите са включени двигателни игри, които студентите знаят от часовете си по Ритмика и които подпомагат въображението, наблюдателността и творческото мислене. Децата могат да дадат собствени предложения за промяна на играта в хода на работата при провеждането на представлението. Една от идеите за лектория е свързана с пролетните празници – Цветница, Лазаровден и Великден и на децата се предлага да изберат най-подходящите костюми, за да се облече лазарка, като те трябва да избират от няколко снимки в презентацията. Също така, избирайки правилната одежда, това води и до въпроси, свързани със самия обичай, с това какво го налага, което дава възможност да се получат знания и да се разшири погледа по отношение на празничност и обредност, на символика. Всяка от темите, които групите са избрали и разработили включва много допълнителна информация, чест от която децата имат, но не са свързвали досега. Така например по темата за Българската писменост и култура студентите търсят различна литература, която представя по нов за децата начин времето, мястото и ролята на нашата азбука, както и кой в действителност я е създал. Това довежда и до обясняване

на непознати понятия, до слушане на музика, която е свързана с тази тема, но не се познава от детската аудитория.

Една от интересните теми е темата за чистотата на природата и околния свят, как да събирате разделно и защо е необходимо това. Проектът „Земята е нашият дом“ освен че е актуална като проблематика, насочва студентите към търсене на сътрудничество с учители от училището, в което са били на практика – географ, филолог, класен ръководител, учител по изобразително изкуство, представител на отдел „Екология“. Така всеки едно от тях дава своето мнение за това какво е необходимо допълнително да се направи, да се намери, да се поставят задачи на децата, да се проследи какво те са намерили и да се вплете в общия сценарий за Празника на Земята. Студентите подбират много подходяща музика за фон, която от една страна поддържа общото настроение на празника, а от друга е начин и за запознаване със съответното музикално произведение и неговия композитор (Сен-Санс – „Карнавал на животните“ – Аквариум). Включени са и интересни за децата музикални дейности – свирене на чаши с вода и сламки; музикален съпровод с лист хартия на Clap clap song; изпълнява се песен за екологията; три деца представят драматизация „Трите кофи“, а всички изпълняват едноименната песен. Танцът „Еко празник“ е представен от момичета, които държат помпони направени от жълти, сини и зелени найлонови торбички. Празникът приключва с музикална игра: „Звуците на природата“. Всяко дете получава балон в трите цвята. На звуков сигнал трябва всички да направят общо три кръга – външен и среден и вътрешен. Всеки кръг държи балони в един от трите цвята. Учителят по музика дава команда. Всеки кръг трябва да кляка като чуе даден звук от природата:

- Птича песен: Сини балони
- Песен на щуреца: Зелени балони
- Жабешко квакане: жълти балони.

При звуков сигнал гръмотевица всички децата трябва да клекнат. Учителят постепенно забързва смяната на звуковите сигнали. Играта приключва със сигнал на свирка. Играта, танцът, музикалният съпровод с подръчни материали учат, от една страна, че трябва да опазваме навсякъде около нас чисто и да не замърсяваме природата, а от друга – че всеки предмет, който иначе изхвърляме като непотребен, може да се превърне в отправна точка за създаване на музика, танц, песен или игра, да бъде творчески стимулатор.

Лекториите се проведоха online, в платформа zoom. Те не бяха представени така, както студентите ги бяха планирали – пред деца. Но получиха неочаквана аудитория, както и подкрепа от студенти в специалност ПУП и ПУНУП, които се превърнаха в съюзник, помощник и много добър анализатор на събитията. Много от студентките бяха с децата си, които се оказаха нерегламентирана публика, но която реагираше с удоволствие на предизвикателствата, пееше иначе непознати песни, радваше се на използването на торбички, бутилка и балони като музикални инструменти или декорация, научиха игри и танци.

Представянето на студентските проекти като лектории в този период се превърна в огромно предизвикателство. Но това отключи много възможности и създаде други форми на комуникация между студентите от различни специалности.

Представленията показаха, че можем да намерим повод и причина да търсим, да намираме неизвестни страни от характера си, да създаваме красота извън рутината на всекидневието и да реализираме една идея въпреки наложената изолация.

Въпреки положителните изводи и предизвикания интерес и активност у студентите, подобен тип форма на представление не показва пълния капацитет на лекторията като урок в концертна зала. Липсва комуникацията в цялостния си вид – с наблюдаване на реакциите на децата и вербални, и невербални. Детското любопитство и интерес се поражда тогава, когато детето е пряк участник в събитието и когато в пространството на залата може да изрази себе си чрез изразните средства на едно изкуство или да намери подходящ начин за откриване на решение в дадена ситуация. В online лекторията изкуството няма възможност да въздейства пълноценно на детското съзнание и емоции, липсва моментът на „заразяване“ с изкуство, в който се провокира създаването на траен интерес към неговите форми, няма го и пълнокръвно общуване между детето и изкуството, което е в основата на развитието на търсещата личност и бъдещия творец.

Литература

[1] Каро, А. Сугестопедия за всеки родител и учител, ч. III, Буквите, С. 2020, 10.

За контакт с автора:

гл. ас. д-р Люба Атанасова Златкова

e-mail: liuba.zlatkova@gmail.com

¹ <http://www.memoriabg.com/2016/01/10/obshtuvaneto-s-izkustvoto-intelektualni-vazmojnosti/>

² Пак там

³ "Evaluation of the Artful Learning Program"

<https://web.archive.org/web/20100627172329/http://www.cse.ucla.edu/products/reports/R760.pdf>